

Bosnië laat de onzin van 'westers' en 'niet-westers' zien

Taal over bevolkingsgroepen is niet onschuldig, weet *Dino Suhonic*. Goede zaak dat er afscheid wordt genomen van 'niet-westers'.

Ik probeerde onlangs een aanvraag in te dienen voor een studiebeurs bij een instituut dat beoogt masterstudenten met een niet-westerse migratieachtergrond te ondersteunen in hun wetenschappelijke loopbaan. Volgens mijn contactpersoon kwam ik niet in aanmerking omdat Bosnië en Herzegovina, het land waar ik vandaan kom, een westers land is. Diegene beriep zich op het CBS. Ik wilde daar op reageren dat op de landenlijst van het ministerie van Buitenlandse Zaken Bosnië als niet-westers land wordt aangemerkt.

Het was niet de eerste keer dat ik als Bosnische moslim verwickeld raakte in discussies over 'westers' en 'niet-westers'. Vorig jaar werd mijn persoonlijke verhaal gepubliceerd in het boek *De goede immigrant*. De verhalenbundel moest ervaringen van niet-westerse immigranten centraal stellen. Enkele geïnteresseerden hebben met ongenoegen gereageerd op het feit dat mijn verhaal daartussen zat. Volgens hen zouden Bosniërs westerse migranten zijn en doorgaans niet geracialiseerd worden. Bosniërs zouden vaak als goed geïntegreerde burgers worden gezien en vanwege hun hoge arbeidsparticipatie en goede taalbeheersing. In het algemeen zouden sommige Bosniërs voor 'wit' kunnen doorgaan.

Hoewel er onderzoeken zijn die dit soort statements gedeeltelijk ondersteunen, is de werkelijkheid een stuk genuanceerder. Maar ook al zouden Bosniërs behoren tot de groep redelijk geïntegreerde burgers, dan nog zouden ze niet gebruikt mogen worden als 'voorbeeld-allochtonen'. Dat is namelijk geen compliment voor deze kleine groep van veelal oorlogsvluchtelingen, omdat het de complexe problematiek die deze groep meemaakt tenietdoet. Dit vertekende beeld veroorzaakt bovendien een valse hiërarchie tussen mensen die ook tot minderheden behoren en versimpelt onze voorstelling van hoe etniciteit, afkomst, ras en migratieverleden met elkaar verwickeld zijn.

Bosnië hoort geografisch tot het Europese continent. Dikwijls wordt het als Oost-Europees gezien, ondanks haar ligging in het zuiden van Europa. Bosnië en vooral Bosniakken (Bosnische moslims) worden in publieke en weten-

In het algemeen zouden sommige Bosniërs voor 'wit' kunnen doorgaan

Dino Suhonic is socioloog en schrijft over islam, gender en seksualiteit.

schappelijke discoursen vaak als niet-westers gekwalificeerd. Bosnië maakte tot 1992 deel uit van Joegoslavië dat als socialistisch land nooit als onderdeel van het Westen werd beschouwd. Na zijn breuk met Stalin en later als oprichter van de Beweging van niet-gebonden landen werd de Joegoslavische president Tito weleens in West-Europa en Verenigde Staten onthaald als 'een vriend van het Westen', maar nooit als een westerse leider.

Dat Bosnië geen westers land is, is ook onderdeel van orientalistische fantasieën. Een groot deel van de Balkan werd eeuwenlang door het Ottomaanse Rijk geregeerd. Zelfs na het terugtrekken van de Ottomanen werden vooral moslimgroepen als nakomelingen van de Turken gezien. Ook de 'interne' verhoudingen op de Balkan hielpen daar niet bij. Zoals de Sloveense filosoof Slavoj Žižek heeft opgemerkt zagen Slovenen zich als onderdeel van Centraal-Europa, Kroaten als onderdeel van katholiek Europa en Serviërs als hoeders van christelijk Europa. De aanwezige moslims, Bosniakken, Kosovaren, Albanen en Turken, verstoorden de illusies over het 'westers' zijn op de Balkan.

Deze ideeën hebben bijgedragen aan verschillende genocides op deze groepen. De oorlog die in de jaren negentig plaatsvond moest weer eens bewijzen wie daar 'westers' en 'niet-westers' is. Samuel Huntington, de bedenker van het concept 'botsende beschavingen', gebruikte juist Bosnië als casus. De getoonde internationale solidariteit van moslimlanden met Bosnië was volgens hem het bewijs dat de islamitische beschaving lijnrecht tegenover de westerse stond. Huntington hield geen rekening met landen als Syrië en Irak die steun gaven aan de Servische leider Milosevic en de Amerikaanse militaire interventie die uiteindelijk de verdere uitroeiing van moslims tegenhield.

Er is veel discussie mogelijk over de terminologie waarmee we landen als Bosnië zouden kunnen aanmerken. Maar zoals het CBS en de WRR hebben aangegeven, heeft het weinig tot geen zin om 'westers' en 'niet-westers' in ons vocabulaire te behouden. Wat we wel zouden moeten doen is diep graven in onze geschiedenis, cultuur en politieke ideeën naar de redenen waarom we in eerste instantie dit onderscheid hebben gecreëerd. Daarmee kunnen we ook leren hoe dat onderscheid een belemmering vormt voor mensen die als 'niet-westers' gezien worden.

We moeten voorzichtig zijn. Onze taal beïnvloedt de werkelijkheid. Het onderscheid tussen 'westers' en 'niet-westers' moet daarom niet alleen uit academische kringen en beleidsdocumenten verdwijnen, maar ook uit ons collectieve bewustzijn. Misschien hoeven we dan geen aparte beurzen en programma's te creëren voor jongeren met een 'niet-westerse' migratieachtergrond.